

YUSUFU

The history of Joseph in Illo Busa as recorded in the Ataula, the first book of Moses called Genesis, Datena 37 - 50.

Yusufu nana'ona

Yakubu ku Kanaa busuĩ, gu pɔ a mae zĩte. Yakubu buino baon di: Yusufu ausue. A wẽ gẽo wɛɛpiadeũ pɔ ada sãno dá kũ a vīinanɔdo, a mae nano Bila kũ Zilipado nenɔ, akũ à yã vãi pɔ an kè gu dè a maene. Isila'ila yi Yusufudi de a né kɔɔnɔla, pɔ à a ì a zikūnaũ yādi, akũ à kiano uta zõne. Pɔ a vīinanɔ è an mae yidi deñla, akũ an zaũ, andi we an yã nna òdoo.

Yusufu nana ò, akū à dòdò a vīnanɔne, akū an sùka an zaù de yāala. À ònné: À nana pɔ má ò ma. Ma è wáda sē yiya lakpeù, akū ma sē baka fète à zè. Á pɔnɔ lìkadi, akū an kùtɛnɛ. Akū a vīnanɔ ònɛ: Nda e nda gɔ wá kia ũe ya? Nda iko kewáe ya? Akū an sùka an zaù de yāala nana pɔ à ò pì yādi.

Yusufu sùka à nana ò dɔ, akũ à dòdɔ a vīnanɔne à ò: Ma suka mà nana ò dɔ. Ma è isātē kũ mɔdo kũ saana men kwi weedonɔdo dá kutekutemea. À nana pì dòdɔ a maene dɔ, akũ a mae pàtawa à ò: Nana kpete n ò makai? Maakũ kũ n dado kũ n vīnanɔdo, ńda e wáa mó wà wute n ɛ ya? A vīnanɔ ńisèdo. A mae sɔ a nana pì yā kũna a ṣ̣u.

A vīinanɔ gɛɛ an mae sãɔ dãdi Sikemu. Akũ Isila'ila ò Yusufune: N vīinanɔ dá sãdã Sikemun doo? Mó mà n zĩ an kĩa! À wène à ò: Ma laka. Akũ à òne: Ge n vīinanɔ gwadi kũ an sãɔdo, tó an aafia, ndí suka ò sumea kũ an baodo. Akũ à a gbèe, à bò Hebeloni gusiteũ à gɛɛ Sikemu. Ada likalika lakpeũ, akũ nɔgɔnke kpàkĩdo à a là à ò: Bó nda wetei? À wène à ò: Máda ma vīinanɔ wetee. Tó n an sãdãdãkĩi dõ, omea. Gbẽ pì ò:

Pɔ an bɔ la, ma mà an ò anda ge Dotani. Akũ Yusufu pètèndi à an lé Dotani.

Pɔ an a kãaa kè, ee àkũ ge kadi an kĩa, an ledokũ kè an ò an a de. An ò kɔnɛ: À gwa, nana'onkia dá mɔ zaa le. À to wà a de sà, wí a zu wè dɔnɔ doũ, wí o lakpe nɔbɔ mí a sò. Wáa e lapɔ a nananɔ da gɔ. Pɔ Lubainu yã pì mà, a yidi à a faaba ke, akũ à ò: Wá su wà a deo. Á su à to au bowao. À a zu wè diũ gugbangbeũ la, á su à a deo. Lubainu ònné maka, pɔ a yidi à a faaba ke, i suka à a kpa a maewa yãdi. Pɔ Yusufu kà a vīinano kĩa, an a uta bɔwa, a uta gbãá pì. Akũ an a sè an a zù wè piũ. Wè pì da gii, aba í vīo. Akũ an zĩte andá pɔbe. Pɔ an wesè, an Sama'ila bui eteneno è, an bɔ Gileada busuũ, andá ge Masa. An yangono ligɔ kũ aduado kũ tulaletido sena. Akũ Yahuda ò a gbẽnɔnɛ: Tó wa wá dakũna dè, tó wa a dena ùte, bó ài wáa lei? À to wà a yia Sama'ila bui pinɔwa. Wá su wà a deo, wá dakũnan doo? Wá au dokũe. Akũ a gbẽnɔ an a yã mà. Pɔ Midiã lagatanna pinɔ dá gête, an Yusufu gà an a bɔ wèũ, an a yia Sama'ila bui pinɔwa suluba ɔgɔwetẽ bao, akũ an gèedo Masa.

Pɔ Lubainu sù wè pì kĩa, i Yusufu le gũ dɔo, akũ à a pɔkasano gà à kèkè. Akũ à gèe a dakũnano kĩa à ò: Nɛ pì ba ku gũ dɔo. Maa ge kũ dido má ni? An besa kũ an dè, akũ an Yusufu uta pì sè an màte a auũ. Akũ an a uta gbãá pì sè an tàdo an maene an ò: Pɔ pɔ wá lèn di. N né utaɛ ya, kó a pɔndo? À dɔ, akũ à ò: Ma né utaɛ, lakpe nɔbɔ mí a sò. Waiyoo, à ma né Yusufu tàitai. Akũ à a utada gà à kè, à bakasa sè à dɔ

---

a piwa, akū à a ne pì wɔdɔ maamaa. A nenɔgɔnanɔ kū a ne nɔkɔnanɔdo an mò a nese ninidine an piki, esɔ à gɪ a nese ninidi à ò: Maakū ma ne pì gana wɔdɔ ee mà ge mà tado a kīa genɔbewa. Akū ada wikipɛ a ne pì yā musu.

Midiā pinɔ sɔ an Yusufu yia Pɔtifaawa Masa. Fili'auna ibaanɔ doe, akū mí a dogalinɔ gbɛ zɔkɔ ũ.

Yahuda kū Tamaado

Zĩbeezĩ Yahuda bò a gbɛnɔ kīa, à gɛɛ à zĩte Adulamu gbɛ pɔ wì o Hila bewa. Gū à kpàkĩ kū Kanaa bùsu gbɛ pɔ wì o Sua ne nɔgbɛdo, akū à a sè na ũ. À nɔsì à ne'ì nɔgɔna ũ, akū à tɔkpànɛ Ɛɛ. À sùka à nɔsì dɔ, à nenɔgɔna ì, akū à tɔkpànɛ Onani. À sùka à nenɔgɔna ì dɔ, akū à tɔkpànɛ Sela. Gɔɔ pɔ à ne pì ì, a ku Kezibu.

Akū Yahuda nɔgbɛ pɔ wì o Tamaa sè a nenɔgɔna kaaku Ɛɛɛɛ. Ɛɛ kè Dekenɛ gbɛ vāi ũ, akū à a dè. Akū Yahuda ò Onanine: Ñ n vīna gyaanɔ se, ndí buikɛ n vīnane lapɔ wì kɛba. Pɔ Onani dɔ né pɔ àa a i kū a vīna gyaanɔdo dakū dɛ a bui ũo, tó à wùtedo, ì a tɔ'i kɔte baasi, pɔ a su à buikɛ a vīnanɛo yādi. Yā pɔ ada kɛ pì kè Dekenɛ ĩi, akū à a dè sɔ. Akū Yahuda ò a né gyaanɔ Tamaane: Ge ñkū gyaanɔ be n mae bewa ee ma né Sela zɔkɔkū. Zaapɔ ada e Sela da ga lapɔ a vīnanɔba. Akū Tamaa gɛɛ à zĩte a mae bewa.

Pɔ a gikè, akū Yahuda na gà. Pɔ a sɔ̀ nini, à dà zɛũ, ada ge a sākākēkēnnanɔ kīa Timena kū a gbɛnna Adulamu gbɛ Hilado. Akū wà a bao kpà Tamaane wà ò: N zǎ de dá ge

---

Timena a sãno kã kēkēdi. Akū à a gyaanɔbepɔno wòto, à pɔdangāngu sè à kù a wewa, akū à gèè à zìte Enaimu lewa Timena zeũ. Zaapo à è Sela gbãakù mí wì akū kpawa na ũo. Pɔ Yahuda a è, akū à a dì gbayianna ũ, pɔ à pɔ kù a wewa yādi. Akū à nà a sɛɛ zé sɛɛ à ò: To mà wutendo. Aba a dɔ a né gyaano ũo. Akū nɔgbē pì ò: Tó n wutemado, bó nda kpamai? À wène à ò: Maa ma beneno do kpāzānne. Akū à ò: Tɔɔme dimea ee ñkū ge kpāzādi. Akū à a là à ò: Bó tɔɔme maa dinnei? À ò: Ñ n seedakebo kù a bàdo kù gopanna pɔ í kúnado kpama. Akū à kpàwa à wùtedo, akū à kè nò ũ. Akū nɔgbē pì fète à tà be, à a pɔdangāngu bò à a gyaanɔbepɔno dà. Yahuda a gbēna Adulamu gbē zì kù benedo a tɔɔme bodi nɔgbē pì kīa. Pɔ à kà, i a leo. Akū à gu pì deno là à ò: Gbayianna pɔ ku Enaimu zé sɛɛ la yāa ku má ni? An wène an ò: Gbayianna ba ku lao fa! Akū à sùka à tà, à ò Yahudane: Mì a eo. Gu pì deno ò amba gbayianna dɔ gū yāa feo. Akū Yahuda ò: Akū pɔ pino kùna. Wá su wà to gbēno wá yaa dɔo. Ma n zì kù bè pido, ni a leo.

Mɔ aakɔ kpe wà mò wà ò Yahuzane: N né na Tamaa gba yia, akū à nɔsì a gbayianaũ. Yahuda ò: À bodo, wi a tè kù. Pɔ wada bodo baasi, à lekpele kè a zǎ dene à ò: Gbē pɔ pɔ dino vī mí no dɔmaũ. Seedakebo kù a bàdo kù gopanna dido gwa, tó í a de dɔ. Yahuda pɔ pino dɔ, akū à ò: Nɔgbē pì yā nna demala, zaapo mi a kpa ma né Selawao. Yahuda di wùtedo dɔo. Pɔ à kà ne'ina, à mò à lè fīnanno mí ku a neseũ. Gɔɔ pɔ ada ne'i, a gbēdo ɔbò, akū nɔgbē ne'inna ulutēa dɔwa à ò: Né di mí bò kaaku. Pɔ ne pì a ɔ sùka, akū né piade bò, akū nɔgbē pì ò: N bo buie fa!

Akū wà tɔkpàné Pɛlɛzi. Bee kpɛ pɔ a gbɛ́do pɔ wà ulutɛ́a dɔ a ɔwa pì bò, akū wà tɔkpàné Zela.

Yusufu kǔ Pɔtifaa nado

Pɔ Sama'ila buinɔ kà kǔ Yusufudo Masa, akū Masa gbɛ́ Pɔtifaa a lùmmá. Fili'auna ibaano doe, akū mí a dogalinɔ gbɛ́ zɔ́kɔ́ ũ. Deke ku kǔ Yusufudo, ìkǔ dale kǔ minnado. A ku a deke Masa gbɛ́ pì bewa. A gbɛ́ zɔ́kɔ́ pì è Deke kudo, ìkǔ dale kǔ minnado yǎ pɔ ada ke pikiŭ, akū à a wɛ gwà, à a dì a be yǎkɛkɛnna ũ, à pɔ pɔ a vī piki nàné a ɔzǐ. Zaa gɔɔ pɔ à a dì a be yǎkɛkɛnna ũ, Deke balikakà a bɛné Yusufu yǎdi. Deke balikakà pɔ pɔ de a pɔ ũnɔné piki, be pɔnɔndò, bua pɔnɔndò. Akū Pɔtifaa a pɔpiki nà Yusufune a ɔzǐ. Aba yǎ'ŭmma ke vīo, tó i ke pɔbena baasio. Yusufu sɔ́ nɔgɔ́n maaɛ, mí a zena maa.

Zíkezǐ Yusufu yǎ gɛ́ a deke na sɔ́u, akū à òné: Wutemado. Akū à gí à ò: Gwa, ma deke ba yǎ'ŭmma ke vī be la dɔo, à pɔ pɔ a vīnɔ nàméa ma ɔzǐ piki. A iko ba demala ɔ́u lao, tó ì ke n baasio, i gimeá kǔ pekedoo, pɔ n de a na ũ yǎdi. Maa fɔ́ mà yǎ vǎi bee bii ke mà duunake Luanɛ de? Baa pɔ nɔgbɛ́ pì dìkǔ onɛ gɔɔkepiki, i we à wùtɛdoo, aba yidi àkǔ kudo feo.

Zíkezǐ pɔ Yusufu gɛ́ kpɔ zǐkedi, à mò à lè ɔ́u zǐken ke ba ku bewao. Akū nɔgbɛ́ pì a kǔ a utawa à ò: Wutemado. Akū Yusufu a uta tònɛ gǔ, à basì à bò baasi. Pɔ nɔgbɛ́ pì è à a uta tòakǔné à basì à bò baasi, akū à ɔ́u zǐkennanɔ sɔ́sɔ́ a ònné: À gwa, wà mòwɛ́a kǔ Ibalanido, akū ada dɔ́kɛwado. À gɛ́madi wutɛdimado, akū ma wikidɔ́wa. Pɔ à è ma wiki dɔ́akǔwa, akū

à a uta tò katena ma sɛɛ, à basì à bò baasi. Akū nɔgbɛ̀ pì uta pì kàtɛ a sɛɛ. Pɔ Yusufu deke sù, akū a na pì ònɛ à ò: Ibalani zò pɔ n sudowɛ̃a à dɔ̀kɛmado, à gɛ̀madi. Pɔ ma wikidòwa, akū à a uta tò katena ma sɛɛ, à basì à bò baasi. Pɔ nɔgbɛ̀ pì yā pì dòdo a zānɛ à ò lapɔ n zò kèmɛan nu, a pɔ pà maamaa. Akū à ò wà Yusufu kū wà a da kpu, gu pɔ kia dakpunnano ku, akū à gɔɔpiakè gū.

Piki kū dido Deke kudo à yā maa kènɛ, à tò a yā kà kpé pì dākpannaū. Akū gudākpanna pì dakpunnano nà Yusufunɛ a ɔzĩ piki, wìdi yāke kɛ a saio. Kpé dākpanna pì ba yā'ũmma ke vī Yusufu musuo, pɔ Deke kudo, mí ìkū dale kū minnado yā pɔ ada kɛ pikiū.

Yusufu taaliken dakeno nanano boketekena

Bee kpɛ Masa kia Fili'auna za'idānna kū a bulodikennado an kèdo ñi. A pɔ pà a ibaa gbɛ̃n pia pinɔdi, a za'idānnano kia kū a bulodikennano kiado. Akū à an ká kpu a dogalino gbɛ̃ zɔ̀kɔ̀ bewa, kpé pɔ wà Yusufu dàū. Dogalino gbɛ̃ zɔ̀kɔ̀ pì Yusufu dì àkū laakai dɔ̀mmá.

An gɔɔpiakè kpu gū. Gwāafĩ dokū Masa kia za'idānna kū bulodikenna pìdo an nana ò an pia piki, baapiki kū a pɔdo kū a aisido. Pɔ Yusufu m̀ an gwadi kɔ̀nkɔ̀, à è an ká gà. Akū à an lá à ò: Bó yā mí tò á ɔũ sisina gbāai? An wènɛ an ò: Nana an wa ò, gbɛ̀ke ba ku la à a aisi owɛ̃ao. Akū à ònné: Lua mí nana aisi bokete dɔ̀o de? À á nana pinɔ dɔ̀dɔ̀mɛa. Akū za'idānnano kia a pɔ ònɛ à ò: Ma nanaū ma inabi lí è ma sɛɛ. Kpakpa lí pì lá aakɔ̀. Lí pì yɔ̀ kè à vū kpà, à nɛ'ì à mà. Má Fili'auna imibo

---

kūna, akū ma kpakpa né pinɔ z̃ō ma an í bò a imibɔ piū, ma kpàwa. Yusufu ònɛ: Nana pì aisin di: Lí lá aakō pinɔ ɔɔ aakōɛ. ɔɔ aakō kpe Fili'auna da n bo. Àa suka à n da n z̃iū, ndí suka ñkū za'i dānɛ, lapɔ ndì ke yāaba. Tó yā bònɔdo nna, to ma yā kū dɔū. Yā maa kemea, ndí ma yā'o Fili'aunanɛ, pɔ ñ le ñ ma bo kpé diū. Zaapɔ wà ma kū kpāi zaa Ibalaninɔ busuū, mí baa Masa la mi yāke ke à kà wà ma da kpé wè diūo.

Pɔ bulodikennanɔ kia è Yusufu nana pì aisi'ona bò nna kū za'ibutennado, akū à ònɛ: Ma nanaū s̃ō ma è maa bulodi sena kwando aakō dikōla. Kwando pɔ ku musu, kaa bui dasi pɔ ma kè Fili'aunanɛ kuū, akū bānɔ dá be ma musu. Yusufu ònɛ: A aisin di: Kwando aakō pinɔ ɔɔ aakōɛ. ɔɔ aakō kpe Fili'auna da n mì z̃ō à n loko liwa, bānɔ dí n s̃ó.

A ɔɔ aakōde Fili'auna igɔɔ dikpɛɛ, akū à pɔbena kè a z̃ikennanɔnɛ. À za'idānnanɔ kia kū bulodikennanɔ kiado bùte kpu a z̃ikennanɔ wewa. Akū à s̃uka à za'idānnanɔ kia dà a z̃iū, à suka à za'i dānɛ. Akū à bulodikennanɔ kia lòko liwa, lapɔ Yusufu an nananɔ aisi ònnéba. Es̃ō Yusufu yā di dɔ za'idānnanɔ kiaū dɔo, a yā s̃ās̃āū.

Yusufu Fili'auna nana b̃oketɛkena

Wè b̃ūu pia kpe Fili'auna nana ò à è akū zena Nilu lewa. À è zuda maa mekpananɔ bùte swa pì wèū men soopia, andá s̃ē be dānaū. Akū à zuda f̃ēf̃ēna wokūwokūnanɔ è soopia dɔ. An bò swawēū, an be an kaakunɔ kpe, an zè an s̃ee swa lewa. Akū zù f̃ēf̃ēna wokūwoku pinɔ zù maa mekpana pinɔ mòmɔ, akū Fili'auna ṽū.

À sùka iũ, akũ à nana ò dɔ. À è ese sako maa wede pùia ese lí dokũwa sako soopia. Akũ à ese sako wé andu'andu pɔ legũ'i kîsãmmánɔ è, an pùia an kpe dɔ sako soopia. Akũ ese sako wé andu'andu pinɔ ese sako maa wede pinɔ mòmɔ. Pɔ Fili'auna vũ, à è nana akũ ò.

Pɔ gu dɔ, laasoo gèu, akũ à Masa masolannanɔ kũ wezēnnanɔdo sìsi piki. À a nananɔ dɔdɔnné, esɔ an gbēke di fɔ à a aisi òneo. Akũ za'idānnanɔ kia fète à yā'ò Fili'aunane à ò: Taali pɔ ma kè yāa dōmaũ gbāa. Kia, n pɔ pà n zīkennanɔdi yāa, akũ n ma da kpu n dogalinɔ gbē zōkō bewa kōa kũ bulodikennanɔ kiado. Gwāafī dokũ wa nana ò, wá baapiki kũ a pɔdo kũ a aisido. Ibalani ausu ke kuwado gũ, n dogalinɔ gbē zōkō zèe. Pɔ wa wá nananɔ dɔdɔne, akũ à wá baapiki pɔ aisi òne. Yā pinɔ kè lapɔ à òwēaba. N suka n ma da ma zīu, akũ n bulodikennanɔ kia pì lòko liwa.

Akũ Fili'auna gbē zī Yusufu sisidi, akũ wà gèe wà a bò kpu kpaaka. À mi bò à a pɔkasano lîte, akũ à gèe Fili'auna kīa. Akũ Fili'auna òne: Ma nana ò, esɔ gbēke di fɔ à a aisi òmeao. Ma mà wà ò, tó wà ònne, ndi fɔ n a aisi onné. Yusufu òne: I ke maakūndoo, Lua mí àa a aisi onne kia. Akũ Fili'auna òne: Ma nanaũ ma è má zena Nilu lēwa. Ma è zuda maa mekpana men soopiano bùte swawēũ, andá sē be dānaũ. Akũ ma zuda keno è dɔ men soopia, an fēfēna wogūwokũ, mi zù fēfēna bee biino e Masa la yāao. Akũ zuda fēfēna wokūwoku pinɔ zù mekpana kaaku men soopia pinɔ mòmɔ. Baa pɔ an an mòmɔ, an gì an fēfēna lapɔ an dēba, gbēke ba dō an an mòmɔ feo. Akũ ma vũ.

Nanaũ dɔ ma è, ese sako maa wede sako soopia bò ese lí dokũwa. Akũ ma è, ese sako teena wé andu'andu pɔ legũ'i kîsãmmánɔ bò an kpe dɔ sako soopia. Akũ ese sako wé andu'andu pinɔ ese sako wede pinɔ mòmɔ. Pɔ ma ò masolannanɔnɛ, an gbêke di fĩ à a aisi òmɛao.

Akũ Yusufu ònɛ: Kia, nana pɔ n ò pinɔ aisi dokũɛ. Lua yã pɔ à yidi à ke ɔdònnɛ, kia. Zù maa men soopia pinɔ wẽ soopiaɛ, mí ese sako wede sako soopia pinɔ wẽ soopiaɛ. Nana pinɔ aisi dokũɛ. Zù fẽfẽna wokũwokũ men soopia pɔ bùtɛ an be an kaakunɔ kpe pinɔ wẽ soopiaɛ. Maka ese sako wé andu'andu pɔ legũ'i kîsãmmá sako soopia pinɔ de dɔ. Beenɔ mí wẽ soopia pɔ legũsai da kaũnɔ ũ. Lapɔ ma ònnɛ tiaba kia, ma ò Lua dá yã pɔ a yidi à ke ɔdònnɛɛ. Pɔwena dakũ di Masa gukepikiũ maamaa ee wẽ soopia. Bee kpe legũsai i ka ee wẽ soopia, kãna gbãa pì yã i sásã Masa gbẽnɔũ. Legũsai pì da to bùsu pɔbena laka. Legũsai pɔ da mɔ pì dakũ pāsĩ maamaa, kãna gbãa pì yã da dɔ gbêkeũ dɔo. Kia, lapɔ gẽn pia n nana pì ò, bee ò Lua mí dì maka. Àa ke tiaɛ, aba sika vĩo. Tiasa kia, ònde wezẽna wetɛ n di àkũ de gbãade ũ Masa. Kia, gbẽnɔ di yãkekennanɔ ũ Masa, andakũ pɔwena sɔode kakaa wẽ soopia pɔ pɔwenanɔ dasi piũ. Anda pɔbena kakaa wẽ maa pɔ dá mɔnɔũ, andí pɔwena ka dǝnɔũ bĩ kũ bĩido kũ n tɔdo, andíkũ dākpa. Tó legũsai pɔ àa ke wẽ soopia pì kà Masa, pɔbena pì dakũ de kũsĩ ũ, pɔ legũsai pì su à Masa gbẽnɔ dedeo yãdi.

Yusufu kpatabena Masa

Yã pì kà Fili'aunaĩ kũ a zĩkennanɔdo piki, akũ à ònné: Gbẽ di Lua Ninadeɛ. Wáa gbẽke e de aba dɔ ya? Akũ à ò Yusufunɛ: Lapɔ Lua tò n yã dinɔ dɔ̃ piki, ɔ̃nɔde wezẽn ke ba ku landɔ mbao. Mɔkɔ̃n mí ndakũ de ma ɔũ gbẽ zɔkɔ̃ ũ, ma gbẽnɔ díkũ mi kutenne an piki. Ma kpata mí à to màkũ denla. Akũ à sùka à ònɛ: Ndakũ iko vĩ Masa bùsu gukepikiwa. Akũ à takan seedakeɔ bò a ɔwa, à dà Yusufunɛ a ɔwa, à uta gbia dànɛ, à zĩnali salika dànɛ a wakawa. À a sɔgo piade kpàwa bebeɔ ũ, akũ gbẽ pɔ dɔnɛ ɛɛnɔ dīkũ pata: À kute! À kute! Maka Fili'auna tò Yusufu iko vĩ Masa busuwa. À ònɛ dɔ: Maakũ Fili'auna, gbẽke da fɔ à yãke ke Masa la n lé saio. Akũ à tɔkpànɛ Zafena Panɛa, akũ à Eliɔpɔli bĩ sa'onna Potifela nɛ nɔkɔna Asena kpàwa na ũ.

Gɔɔ pɔ Yusufu zĩ sè Masa kia Fili'auna bewa, a wẽ baakwi vĩ. Akũ à bò Fili'auna kĩa, à gèè bebedi Masa gukepikiũ. Kãna gbãa ku ee wẽ soopia, pɔwena dasi maamaa. Akũ Yusufu pɔbena pɔ ku dasi Masa wẽ soopia pinɔ kàka bĩ kũ bĩido kūsĩa ũ, bĩi piki kũ a gĩna pɔdo. À pɔwena kàkaa dasidasi landɔ tekule busunkonaba, akũ wà zè a yɔ̃nanɛ, zaapo wàa fɔ wà a lé dɔo.

Ee legūsai kũ ge kadi Yusufu na Potifela né Asena nenɔgɔ̃na ì pia. Yusufu tɔkpà a né kaakunɛ Manasa à ò: Lua tò ma mae bedenɔ kũ ma takasikenado yã sàsãmaũ piki. Akũ à tɔkpà a piadenɛ ɛfelaimu à ò: Lua tò ma gɔ̃ nede ũ bùsu pɔ wà wetẽa m̀dũmɛa.

Pɔ kãna gbãa pɔ ku Masa wɛ soopia pì lé kà, akū wɛ soopia pɔ legūsai kàū à dàte lapɔ Yusufu òba. Legūsai kà b̀usu kū busudo piki, esɔ pɔbena ku Masa gukepikiū. Pɔ nɔa gɛ Masa gbɛnɔū piki, an wikipɛ Fili'aunawa à pɔbena kpammá. Akū à ònné piki: À gɛ Yusufu kĩa, lapɔ àa oane í ke. Legūsai dà b̀usu pila piki, akū Yusufu d̀ɔnɔ le gò, à pɔwena yia Masa gbɛnɔwa, pɔ legūsai gbãakū an busuū yãdi. Akū gbɛnɔ bò ānuau piki an m̀ Masa pɔwena ludi Yusufuwa, zaapɔ legūsai gbãakū ānuau piki.

Yusufu vīinano mɔna pɔbena ludi Masa

Pɔ Yakubu mà pɔwena ku Masa, à ò a nɛnɔnɛ: Áakū kate la pã ya? Ma mà pɔwena ku Masa. À gɛ à luwɛa gū, pɔ wá su wà gagao, wíkū ku aafia. Akū Yusufu vīna gbɛn kwino gɛɛ Masa pɔwena ludi. Yakubu di Yusufu dakūna Biliaminu zĩndoo, zaapɔ à ò: Wìdikū d̀ɔo tó yã vāi s̀u a lè s̀o bi. Akū Isila'ila nɛ pino gɛɛ pɔwena ludi kū gbɛkenɔdo, zaapɔ legūsai pì kà Kanaa busuū s̀o.

Yusufu mí b̀usu pì gbɛ z̀ɔk̀ ũ. Akū mí ì pɔwena yia gbɛmpikiwa. Akū a vīinano m̀ an k̀tenɛ, an an mì p̀te z̀te. Pɔ à a vīinano è, à an d̀ɔ, akū à a gĩna k̀ɛ́nɛ nibɔ ũ. Akū à yã'ònné pāsĩpāsĩ à an lá à ò: A bo má ni? An wɛnɛ an ò: Wa bo Kanaa busuū, wa mɔ pɔbena ludie. Yusufu a vīinano d̀ɔ, esɔ andi a d̀ɔo. Nana pɔ à ò yāa an yã musu d̀ɔū, akū à ònné: Asigwannanɔn á ũ, a mɔ wá b̀usu asi gwadie. An wɛnɛ an ò: Aai Baa! N zɔbennanɔn wá ũ, wa mɔ pɔbena ludie. Dedokūdenɔn wá ũ wá piki. Naaidenɔn wá ũ. Waakūnɔ n

---

zɔbennanɔɛ, ì kɛ asigwannanɔn wá ũo. Akũ à ònné: Ɛkɛɛ! A mɔ wá bùsu asi gwadiɛ. An ò: Waakũnɔ n zɔbennanɔ, dedokũdenɔn wá ũ, wá gbɛn kwi wɛɛpiaɛ. Kanaa bùsu gbɛnɔn wá ũ. Wá dakũna gɔ̀ bɛwa kũ wá maedo, wá gbɛdo ba kuo. Akũ Yusufu ònné: Lapɔ má òanɛ, asigwannanɔn á ũ. Pɔ pɔ da to mà á yã sɪana dɔ́n di: Kũ Fili'auna kunado áa butɛ lao, sema á dakũna pì mɔ̀ la baasio. À á gbɛdo zĩ á dakũna pì sedi, á gbɛ kɔ́ɔnɔ gɔ́ ká kpu la, mí le mà dɔ́ tó á yã sɪanaɛ. Tó makando, kũ Fili'auna kunado asigwannanɔn á ũ. Akũ à an ká kpu ee gɔ́ɔ aakɔ́. A gɔ́ɔ aakɔ́de zĩ à ònné: Má Lua vĩa vĩ. À yã pɔ má òanɛ kɛ, í bo aafia. Tó naaidenɔn á ũ, à á gbɛdo to da kpu la, á gbɛ kɔ́ɔnɔ í tá kũ pɔ́wenado á bedɛ nɔakennanɔnɛ, í suka à mɔ́mɛa kũ á dakũna pido, mí dɔ́ to á yã sɪanaɛ, wàa á de dɔ́o. Akũ an wè maka.

An ò kɔ́nɛ: Sɪanaɛ taalidenɔn wá ũ yã pɔ wa kɛ wá dakũnane yãa yãdi. Wa è gɔ́ɔ pɔ ada kute kpawɛa, à kɛ wewɛnda, akũ wì a yã mao. Bee yãdi yã di wá lé. Akũ Lubainu ònné: Pɔ ma òanɛ á su à yãkɛ kɛ né pinɛo, i ma yã mao, a au fɪa an Lua dá siawa di. Amba dɔ́ Yusufu dá mao, zaapɔ pɔ à yã'ònné, wà bɔkɛtɛ kènnéɛ. Akũ à gò an kĩa, à gèè à ɔɔdò. Pɔ à sù, à yã'ònné, akũ à Saminu bò an guaũ, à mɔ̀ kàwa an wewa. Yusufu ò wà pɔ́wena kanné an bɔkɔ́nɔ pa, wí an baapiki ɔ́gɔ daũnɛ, wí zé kũsɪa kenné. Pɔ wà kènnɛ maka, an an pɔ́wenanɔ dì an faaganɔnɛ, akũ an dà zɛũ.

Pɔ an kà gu pɔ andá iũ, pɔ an gbɛdo a bɔkɔ̀ pòto à pɔ kpa a faagawa, akũ à a ɔ́gɔ è a bɔkɔ́ũ. Akũ à ò a gbɛnɔnɛ: À

ma bɔkɔ guũ gwa, wà ma ɔɔ sùkamea fa! Akũ an sɔ̃ kɛ̃, an ò kɔ̃ne kũ lukpalukpanado: Bó Lua kèwɛ̃a makai? Pɔ an kà an mae kĩa Kanaa busuũ, an yã pɔ à an lé dɔ̃dɔ̃ne piki an ò: Bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pì yã'òwɛ̃a pã̃sĩpã̃sĩ, à wá dí asigwannanɔ̃ ũ. Wá òne naaidenɔ̃n wá ũ, ì ke asigwannanɔ̃n wá ũo. Dedokũdenɔ̃n wá ũ, wá gbɛ̃n kwi wɛ̃epiaɛ, wá gbɛ̃do ba kuo, wá dakũna gɔ̃ Kanaa busuũ kũ wá maedo. Akũ bùsu gbɛ̃ zɔ̃kɔ̃ pì òwɛ̃a, pɔ pɔ da to à wá dɔ̃ naaidenɔ̃ ũn di: À ò wà wá gbɛ̃do toakũdo, wí pɔwena sɛ wà tado wá bedɛ nɔ̃akennanɔ̃ne, wí suka wà mɔ̃akũne kũ wá dakũnado, akũdí dɔ̃ sà pɔ ì ke asigwannanɔ̃n wá ũo, naaidenɔ̃n wá ũ, akũdí wá gbɛ̃do kpawá, wíkũ lagata bùsu piũ.

Pɔ andá pɔwena butɛ an bɔkɔnɔ̃ũ, an baapiki a ɔɔ bɔkɔ è a pɔũ. Pɔ an an ɔɔnɔ̃ è maka, vĩa an kũ an piki kũ an maedo. Akũ an mae ònné: Á yidi mà gɔ̃ nesai ya? Yusufu ba kuo, Saminu ba kuo, akũ á yidi à Biliaminu sima dɔ ya? Yãpiki dá bomea vãi. Akũ Lubainu ò a maene: Tó mi sunnedoo, ma nenɔ̃gɔ̃na piano dɛdɛ. Ñ a kpama, maa sunnedo. Akũ Yakubu ò: Ma né da geadoo, zaapɔ a vĩa dadokũde gà, akũ mí gɔ̃ a do. Ma zikũ. Tó yãke sù à a lè tá pɔ áda oũ, àa to mà ta miaũ kũ pɔsido.

Yusufu vīinano gɛɛ Masa kũ Biliaminudo

Legūsai pã̃sĩkũ Kanaa busuũ. Pɔ an pɔwena pɔ an bòdo Masa bè à làka, an mae ònné: À suka à ge pɔwena ludi yɔ̃nkɔ̃n dɔ. Akũ Yahuda òne: Gbɛ̃ pì òwɛ̃a sásã à ò, tó wá dakũna ba kɔ̃awadoo, wá su wà to wà wesi kɔ̃lɛo. Tó nda we wá dakũna

---

gɛwado de, wáa gɛ pɔbena ludinne. Tó ndi we sɔ̃o, wáa gɛo, zaapo gbɛ̀ pì òwɛ̃a, tó wá dakūna ba kɔ̃awadoo, wá su wà tó wá wesi kɔ̃lɛo. Akū Isila'ila ò: Bɔ̃yādi a ĩadāma a ò gbɛ̀ pine á dakūna vīi? An wɛ̃nɛ an ò: Akū mí yālālawá kū wá bɛ̃deno yādo. À ò: Á mae ku ee tiaa? Á dakūna vī ya? Yā dino musu wa wɛ̃nɛ. Wába dɔ̃ yāa àa o wà mɔ̃ kū wá dakūnado ya? Akū Yahuda ò a maenɛ: To nɛ pì gɛmado. Wáa fɛtɛ wà gɛ gɔ̃o pɔ mɔ̃kɔ̃n kū wado kū wá nɛnɔdo wá su wà gagao yādi, wíkū ku aafia. À gɔ̃ ma yā ũ. Maa ma gīna unde di a unde gɛ̃ɛ ũ. Tó mi sudonne aafiao, maa gɔ̃ n taalide ũ. Tó wì zɛzɛ yāao, dà wa gɛ̃ɛ a gɛ̃n piadedi, wa suka wa su. Akū an mae ònné: Lapɔ makae, à yā di kɛ. À wá bɔ̃su pɔ maano sɛ à ka á bɔ̃kɔ̃nɔ pa, í gɛ à gbɛ̀ pì gba. À adua sɛ yɔ̃nkɔ̃n kū zɔ̃'ido yɔ̃nkɔ̃n kū ligɔ̃do kū tulaletido kū gɔ̃ɔdo kū sīdo. À gɛ kū ɔ̃gɔdo lɛɛ pia, í ɔ̃gɔ pɔ wà daane á bɔ̃kɔ̃nɔ̃ sukanné. Tó an zāwae, ába dɔ̃o. À á dakūna sɛ, í suka à gɛ gbɛ̀ pì kīa. Lua Gbāapikide to gbɛ̀ pì wewɛ̃ndadɔ̃ane, i á gbɛ̃do kū Biliaminudo gbɛ̃ɛ anda su kɔ̃aado. Maakū sɔ̃, tó Lua ma nɛnɔ sīma, à sīman nu.

An pɔ pɔ anda gɛ an a gba pì sɛtɛ kū ɔ̃gɔdo lɛɛ pia kū Biliaminudo, an fɛtɛ an gɛ̃ɛ Masa, akū an gɛ̃ɛ Yusufu kīa. Pɔ Yusufu Biliaminu è an guaũ, à ò a bɛ yākekennanɛ: Gɛ kū gbɛ̀ dinoɔdo ma bewa. Nɔ̃bɔ de ñ kɛkɛ, zaapo gbɛ̀ pinɔ da pɔbɛmado gbāa fāatɛ. Yākekenna pì yā pɔ Yusufu dānɛ kɛ, ada gɛ̃ndo a bewa. Pɔ wada gɛ̃ndo Yusufu bewa maka, vīa an kū an ò: ɔ̃gɔ pɔ wà dà wá bɔ̃kɔ̃nɔ̃ yāa yā mí tò wà mɔ̃wado la. An yidi an kusiwá an wá nɛ, andí wá kūkū zɔ̃nɔ ũ, an wá faagano sɛtɛ. Pɔ

---

an kà Yusufu cūlewa, an nà a yākekenna pì sɛɛ an ò: Mae, n yā nna! Wa mɔ la kaaku pɔbena ludi. Pɔ wa ka gu pɔ wáda iũ, wa wá bɔkɔnɔ pòto, akũ wá baapiki a ɔɔ ɛ a bɔkɔũ kéké. Akũ wa sudo. Wa mɔ kũ ɔɔ kedo pɔ wà pɔbena ludo. Wába dɔ dí mí ɔɔ pì dà wá bɔkɔnɔũ. Yākekenna pì ò: Á su à bidikeo, á su à to vĩa á kũo. Á Lua, á mae Lua mí ɔɔ pì daane á bɔkɔnɔũ. Á ɔɔ ma kĩ lè. Akũ à Saminu bònɛ. Yākekenna pì gɛ́ndo Yusufu cūu, à í kpàmmá an zu ò, akũ à sɛ kpà an faaganɔwa. Akũ an pɔ pɔ anda Yusufu gba pì yā kèké ee àkũ gɛ sudi fāatɛ, zaapɔ an mà wà ò anda pɔbe gũ.

Pɔ Yusufu sù bɛ, an a gbà pɔ pɔ an mɔdo pì, an wùte tɔtɛwa a ɛɛ. À an aafia là, akũ à ò: Á de pɔ zikũ pɔ a a yā ò pì gbāa kó? A ku ee gbāa ya? An wɛnɛ an ò: Wá mae n zɔbenna gbāa, a ku ee tia. Akũ an kùtenɛ an wùte an nesɛwa. Yusufu wesè à a dakūna dadokūde Biliaminu gwà à ò: Á dakūna pɔ a a yā òmea pin di ya? Akũ à ò Biliaminunɛ: Lua balikakannɛ. Pɔ à a dakūna gwà, a pɔ kè nna maamaa, a yidi à ɔɔɔ, akũ à gɛ́ kpɛ'ɛɛũ kũ wāado, à ɔɔdò gũ. Pɔ à cū pìpi, akũ à bò à a gĩna kũkūna, à ò wà mɔ kũ pɔbenado.

Wà pɔbena ònɛ a do, ankūnɔ sɔ an tɛɛ, Masa gbɛ pɔ kudonɔ an tɛɛ dɔ, zaapɔ Masa gbɛnɔ dí pɔbe kũ Ibalaninɔdoo, andi kaka kɔańdoo. Wà an zĩtezĩte a ɛɛ lapɔ wà an í an tètɛ kɔdiba, zaa nɛnɔgɔna kaakuwa ee an zādiwa, akũ an le ète, an kɔ gwàgwa. Akũ wà pɔbena pɔ ku Yusufu ɛɛ kpaatɛnnɛ. Biliaminu pɔ dasi de gbɛ kɔnɔ pɔla lee sɔo. Akũ an pɔbè an imi kũ Yusufudo ee an kã.

Suluva imibo dana bɔkɔũ

Yusufu ò a be yākekennanɛ: Pɔwena kaka gbě pinɔnɛ an bɔkɔnɔ pa, lapɔ anda fĩ an se lɛũba. Baapiki ɔɔɔ danɛ a pɔwenala bɔkɔũ, ndí ma suluba imibo se ò da an dakũna bɔkɔũ kũ a pɔwena ɔɔɔdo. Akũ à kè lapɔ Yusufu òanɛba. Pɔ gu dò gɔɔ, wà an gbɛe kũ í faaganɔdo. Ee ankũ ge kadi zāu, akũ Yusufu ò a yākekennanɛ: Fete ò peteńdi. Tó n an lé, ò an la bɔyādi an yā maa fiabò kũ yā vāidoi? Bɔyādi an ma ta pɔ mi imido, mi masolado sè kpāii? Onné an taalikè.

Pɔ à an lé, à yā pì ònné, akũ an wènɛ an ò: Mae, à kè laba n ò makai? Kúku! Waakũnɔ n zɔbennanɔ, wáa fĩ wà yā bee bii ke de? Ɔɔɔ pɔ wa è yāa wá bɔkɔnɔũ, wì suka wà sudonɛ pɔ wa bo zaa Kanaao de? Wáa fĩ wà suluba kó zĩnali se kpāi n deke bewa ya? Mae, wá gbě pɔ n è a kĩa, adee da ga, wá piki wí gɔ n zɔnɔ ũ. À ò: Tɔɔ, à ke lapɔ a òba. Gbě pɔ wà è a kĩa, àa gɔ ma zò ũ, á gbě kɔɔnɔ í gɔ taali sai. Akũ an baapiki a bɔkɔ pìta à pòto gɔɔ. Akũ yākekenna pì ɔ yà an bɔkɔnɔũ. À dàte an vĩna pɔwa ee à gèe à kàdo an dakũna pɔwa, akũ à imibo pì è Biliaminu bɔkɔũ. An an utano gà an kèkè, akũ an baapiki a aso yì a faaganɛ, an sùka an gè bĩũ. Pɔ Yahuda kũ a gběɔdo kà Yusufu bewa, an a lè gũ, akũ an wùte tɔɔtewa a ɛɛ. À ònné: Bɔyādi a kè makai? Ába dɔ pɔ ma taka dí masolao de? Yahuda wènɛ à ò: Baa, wáa onne laba ni? Wába yāke ona vĩo. Laba wáa fĩ wà wa gĩna bo yā diũi? Lua wá dɔ taalidenɔ ũ. Baa, wa gɔ n zɔnɔ ũ sà wa piki, i ke gbě pɔ wà imibo pì è a kĩa adoo. Akũ Yusufu ò: Kaai! Maa fĩ mà bee keo. Gbě pɔ wà

---

imibɔ pì lèwa mí àa gɔ̃ ma zò ù, á gbě kɔ̃ɔɔ í suka à ta á maewa aafia.

Yahuda wobikena Yusufuwa Biliaminune

Akū Yahuda nà a sɛɛ à ò: N yā nna Baa! To maakū n zɔbenna mà yā'onne. Su n to n pɔ pamadio Baa, zaapɔ́ í sáa kū Fili'aunadoe. Baa, yāa n wá lá tó wá mae vī kó dakūna. Akū wa ò wá mae zikū, mí wá dakūna ku dɔ, wá mae a ì a zikūu. Ne pì vīna dadokūde gà, akū mí gè a do, mí wá mae pì yidi maamaa. N ò waakūnɔ n zɔbennanɔne wà a sɛ wà mɔdonne, pɔ à le à wesi kɔ̃le. Baa, wa ònne ne pì da le à go a maewao. Tó à gòwa, mae pì da ga. Akū n òwēa, tó wá dakūna pì di mɔwadoo, wá su wà tó wá wé ke siikɔ̃. Pɔ wa ta wá maewa, wa n yā òne. Akū wá mae pì ò wà suka wà ge pɔbena ludi yɔ̃nkɔ̃n dɔ. Wa ò, tó i ke wá dakūna kuwado baasio, wáa fɔ̃ wà geo, zaapɔ́ tó aba kuwadoo, wá wé da ke siikɔ̃. Akū wá mae pì òwēa, wá dɔ̃ pɔ akū na pì ne'ì men pia. Pɔ a do bò a bewa, i a e dɔo ee gbāa. À ò lakpe nɔbɔ mí a sò. À ò tó wà né mendo di siakūwa, mí yā vāi sù à a lè sà, lapɔ́ à zikū, wáa tó à ta miaū kū pɔsiado. Tiasa, tó ma ta ma maewa, mí a ne pì ba kuwadoo, mae pì da ga, zaapɔ́ a pɔ dɔ̃ né piwae. Tó i ne pì e wá guaño, wá mae pì da ta miaū a zikūu kū pɔsiado. Ma ma gīna kpà ma maewa ne pì gēɛ ù, ma ò tó mi sudoneo, maa gɔ̃ a taalide ù. Baa, n yā nna! To mà gɔ̃ n zò ù ne pì gēɛ ù, i tá kū a vīinanɔdo, zaapɔ́ tó ne pì ba kumadoo, maa fɔ̃ mà ta ma maewao. Maa fɔ̃ mà wewēnda pɔ àa ke a yā musu gwao.

Yusufu a gĩna mɔna a vĩnanɔne

Yusufu di fĩ à a gĩna kũ gbẽ pɔ ku gũnɔ gwaũ dɔo, akũ à wiki gbãa pè à ò: Gbẽ pɔ ku lanɔ, à bute piki! Pɔ gbẽke ba ku gũ dɔo, akũ à a gĩna mɔ a vĩna pinɔne sà. Ada ɔɔɔ gbãagbãa ee Masa gbẽnɔ mà, mí Fili'auna bedenɔ a bao mà. Akũ à ò a gbẽ pinɔne: Maakũ Yusufu. Ma mae ku ee tia ya? Akũ bidi an kũ, andi fĩ an wèneo. Akũ Yusufu ònné: À na ma sɛɛ. Pɔ an nà a sɛɛ, akũ à ò: Maakũ mí á dakũna Yusufu pɔ a a yìa, wà sùdo Masa la ũ. Tiasa á su à tó á pɔ yao. Á su à tó á nese yɔkpa ma yiana yã musuo, zaapɔ gbẽnɔ faaba yãdi Lua tò ma gẽane ɛ la. Legũsai kana busuũ la wẽ piaden di. Wàa le wà sapao, wàa le wà pɔ kɛkɛo ee wẽ sɔo. Lua tò ma gẽane ɛ pɔ wá bui le à bo aafia busuũ la, mí á faaba ke maamaa mí á suaba. I ke aakũnɔ mí a ma zĩ lao, Luaɛ. À ma di Fili'auna ledammade ũ, a be yãkɛkenna ũ, Masa gukepiki gbẽ zɔkɔ ũ. À ke kpaaka à ge wá mae kĩa, í onɛ a né Yusufu ò Lua akũ di Masa bùsu gbãade ũ. À su ma kĩa la gɔɔ, ikũ kumado kãi, i zĩte Gosẽ busuũ kũ a nenɔdo kũ a tokonanɔdo kũ a sãnɔdo kũ a benɔdo kũ a zunɔdo kũ pɔ pɔ a vĩnɔdo piki. Maakũ a gwa la, zaapɔ legũsai dakũ ku ee wẽ sɔo dɔ. Tó makando, akũ kũ a bedenɔdo kũ pɔ pɔ a vĩnɔdo anda gɔ kolokolo piki. Aakũnɔ kũ Biliaminudo, a wesile pɔ maakũ Yusufu máda yã'oane. À gakwi pɔ má vĩ Masa la yã o ma maene kũ yã pɔ a èdo piki, í ge à a se à sudomea la kpaaka. À vĩ à lòko a dakũna Biliaminu wakawa, à ɔɔɔ, akũ Biliaminu ɔɔɔ a kuawa sɔ. Akũ à lepèpe a vĩnanɔwa piki kũ ɔɔɔnɔdo. Bee kpɛ a vĩinanɔ dá faai bodo.

Pɔ Yusufu vīinanɔ mɔna bao li Fili'auna bela, à kènɛ nna kũ a zĩkennanɔdo. Akũ à ò Yusufunɛ: O n vīnanɔne an an aso yi an faaganɔne, an fete an ge Kanaa, an an mae se kũ an bɛdenɔdo, an suɔdo ma kĩa la. Maa Masa bùsu gu maa kpammá, andíkũ í nna maũ. Onné dɔ an Masa zugonɔ se an nefɛnanɔ kũ an nɔgbɛnɔdo yādi, andí an mae se an sudo. An su an laasooke pɔ pɔ anda to gũnɔwao, zaapɔ Masa gu maa da gɔ an pɔ ũ.

Akũ Isila'ila nɛ pinɔ kè maka. Yusufu zugonɔ kpammá lapɔ Fili'auna òba. À zé kūsĩa kènnɛ dɔ. À an gbá utadanɔ an piki, mí à Biliaminu gbà suluba ɔgɔwetɛ oaa do kũ basɔdo kũ utadado men sɔo. À Masa pɔ maanɔ kpàzã a maenɛ faaga aso kwi kũ pɔwenado kũ pɔbenado faaga aso kwi a mae zé kūsĩa ũ. Pɔ à an gbɛɛ à ò: Á su à fete ke zeũo! Akũ an tà.

An bò Masa, akũ an kà Kanaa busuũ an mae Yakubu kĩa. An ònɛ: Yusufu bɛɛ ee tia, akũ mí Masa bùsu gbɛ zɔkɔ ũ. Akũ mae pì kè sãii, i weo. Akũ an yã pɔ Yusufu ònné ònɛ piki. Pɔ Isila'ila zugo pɔ Yusufu gbɛɛ a sɛdinɔ è, akũ a laasoo sù gudokũ sà, akũ à ò: À mò maka! Ma né Yusufu bɛɛ ee tia. Maa ge mà wesilɛ ee màkũ ga.

Yakubu tana Masa kũ a nɛnɔdo

Isila'ila dà zeũ kũ pɔ pɔ a vīnɔdo piki. Pɔ à kà Bɛɛseba, à sa'ò a mae Isiaka Luawa. Akũ Lua bò à mòwa wɛpugu'enaũ gwãafi à ò: Yakubu! Yakubu! À wènɛ à ò: Má di! Akũ à ò: Maakũ Lua n mae Lua. Su n bidikɛ Masa gena yã musuo, zaapɔ

---

gũ maa n bui lafa maamaa. Maa gendo Masa, mí su kũ n buinodo. Zaapo Yusufu gbá musu nda ga.

Akũ Yakubu fête Beeseba. A nenɔ a dà zugo pɔ Fili'auna gbêe a seditũ kũ an nenodo kũ an nɔgbẽnodo. An an tibɔnɔ kũ aizeke pɔ an è Kanaa busuũnodo sête an tado Masa. Yakubu tà gũ kũ a nenɔgɔnanodo kũ a ne nɔgbẽnodo kũ a tokonanodo an piki. Isila'ila pɔ tà Masalanɔ tɔn di: Yakubu kũ a nenɔgɔnanodo.

Yakubu nenɔgɔn kaaku Lubainu. Lubainu nenɔgɔnanɔ tɔn di: Anɔki, Palu, Ezɔnɔ kũ Kaamido. Saminu nenɔgɔnanɔ tɔn di: Yemuɛ, Yamini, Oada, Yakẽ, Zohaa kũ Saulu pɔ à ì kũ Kanaa nɔgbêdo. Lawi nenɔgɔnanɔ Geesɔ, Kohata kũ Melalido. Yahuda nenɔgɔnanɔ tɔn di: Eɛ, Onani, Sela, Pelezi kũ Zelado, esɔ Eɛ kũ Onanido gà Kanaa. Pelezi nɛgɔnanɔn Ezɔnɔ kũ Amuludo ù. Isaka nenɔgɔnanɔ tɔn di: Tola, Puva, Yasubu, Simelɔni. Zabaluna nenɔgɔnanɔ tɔn di: Selɛdi, Eloni kũ Yaleedo. Nenɔgɔna pɔ Lai'atu an í kũ Yakubudo Mesɔpɔtamianɔn nu. Akũ mí ne nɔkɔna pɔ wì o Dina ì dɔ. An bui pinɔ piki gbẽn baakwi kũ aakɔdo.

Gada nenɔgɔnanɔ tɔn di: Zefɔ, Agi, Suni, Ezɛbɔ, Eli, Alodi, Aleli. Asilu nenɔgɔnanɔ tɔn di: Imɛna, Iseva, Isevi, Belia kũ an dakũna nɔgbê Selado. Belia ne nɔgɔnanɔn Ebeɛ kũ Malakielido ù. Labã mí Zilipa kpà Lai'atuwa. Bui pɔ à kè kũ Yakubudon nu. An gbẽn gẽo wɛɛdoɛ.

Yakubu na Lasida ne nɔgɔnanɔn Yusufu kũ Biliaminudo ù. Yusufu Manasa kũ Efelaimudo ì Masa kũ a na Asena,

---

Elipoli bīi sa'onna Potifela nēdo. Biliaminu buino tɔn di: Bela, Bekɛɛ, Asebe, Gela, Naamani, Ehi, Losi, Mupimu, Hupimu, Aada. Bui pɔ Lasida kɛ kũ Yakubudon nu. An gbɛn gɛo mɛndosai.

Dã ne nɔgɔnan Husimu ũ. Nafatali nenɔgɔnanɔ tɔn di: Yazieli, Guni, Yezɛɛ, Silemu. Labã mí Bila kpà Lasidawa. Bui pɔ à kɛ kũ Yakubudon nu. An gbɛn soopiaɛ.

Yakubu bui pɔ à tànɔdo Masanɔn nu. An gbɛn baakɔsɔo wɛɛdo, a né nanɔ baasi. Pɔ Yusufu nɛ'ì Masa gbɛn pia, akũ Yakubu bui pɔ tà gũnɔ kɛ gbɛn baakɔkwi.

Yakubu Yahuda zĩ à gɛnɛ ɛɛ Yusufu kĩa, à Gosɛ bùsu zɛ ɔɔnɛ. Pɔ an kà gũ, akũ Yusufu gɛ a sɔgoũ, à gɛɛ dadi a maele gũ. Pɔ à a lè, à vĩ à kùsiwa, à ɔɔdɔ a gāngu maamaa. Akũ Isila'ila ò Yusufunɛ: Lapɔ ma wesinle ma è n ku ee tia, tó má fɔ mà ga sà.

Yusufu ò a vīnanɔnɛ kũ a mae bɛdenɔdo: Maa ge mà o Fili'aunane ma vīnanɔ kũ ma mae bɛde pɔ ku Kanaa busuũnɔdo an sù ma kĩa. Maa onɛ sãdānnanɔn á ũ, tibɔdenɔn á ũ, mí a mɔ kũ á sãnɔdo kũ á benɔdo kũ á zunɔdo kũ pɔ pɔ á vīnɔdo piki. Tó Fili'auna à á sisi, tó à á lá bó zĩ i kei, à onɛ tibɔdenɔn á ũ zaa á ausukɛgɔo ee gbāa lapɔ á dezinɔba. Tó á ònɛ maka, akũ áa le à zĩte Gosɛ busuũ, zaapɔ Masa gbɛnɔ dí kɔ te si kũ sãdānnanɔdoo.

Isila'ilano zĩtena Masa

Yusufu gèè à yǎ'ò Fìlì'aunane à ò: Ma vīinanɔ̀ bò Kanaa busuũ kũ an sãɔ̀do kũ an benɔ̀do kũ an zunɔ̀do kũ pɔ̀ pɔ̀ an vīnɔ̀do piki, an mò Gosẽ busuũ. Akũ à a vīinanɔ̀ sè gbẽn sɔ̀, à an mɔ̀ Fìlì'aunane. Fìlì'auna an lá à ò: Bó zĩ i kei? An wène an ò: Waakũnɔ̀ n zɔ̀bennanɔ̀, sãdãnnanɔ̀n wá ũ landɔ̀ wá dezinɔ̀ba. Akũ an ònɛ: Wa mɔ̀ zĩtɛdi busuũ la gɔ̀ɔ̀pia, zaapo legũsai kè zɔ̀kɔ̀ Kanaa busuũ, sɛ̀ ba ku pɔ̀ wá sãnɔ̀ da beo. Waakũnɔ̀ n zɔ̀bennanɔ̀, wá gba zé wà zĩtɛ Gosẽ busuũ. Akũ Fìlì'auna ò Yusufune: Lapɔ̀ n mae kũ n vīinanɔ̀do an sù n kĩa, ò an kate Masa gu maaũ. An zĩtɛ Gosẽ busuũ. Tó laakaidenɔ̀ ku an guaũ, ndí ma pɔ̀nɔ̀ nanné an ɔ̀zĩ.

Akũ Yusufu a mae Yakubu sè à gèè à a mò Fìlì'aunane. Akũ Yakubu sa maa ònɛ. Fìlì'auna a là à ò: N ka wè ɔ̀kpai? À wène à ò: Ma kuna ãnuaũ landɔ̀ nibɔ̀ba wè basoodokwin la. Ma wè di ka ma dezinɔ̀ pɔ̀bao, mí a takasikena vī. À sa maa ò Fìlì'aunane dɔ̀, akũ à gò a kĩa.

Yusufu a mae kũ a vīinanɔ̀do kàtɛ Masa bùsu gu maaũ, à an gba bùsu pɔ̀ Lamese de a bīi zɔ̀kɔ̀ ũ, lapɔ̀ Fìlì'auna òba. Yusufu pɔ̀bena kpà a maewa kũ a vīinanɔ̀do kũ a mae bɛdenɔ̀do piki ɔ̀ũ kũ ɔ̀ũdo an dasi lɛũ.

Legũsai pāsīkūna

Legũsai pāsīkũ, pɔ̀bena ba ku gukeo. Masa gbẽnɔ̀ kũ Kanaanɔ̀do gbãa làka. Lapɔ̀ wada pɔ̀wena lu, Yusufu ɔ̀gɔ̀ pɔ̀ ku Masa kũ Kanaado sì piki, à tàdo Fìlì'auna bɛwa. Pɔ̀ Masa gbẽnɔ̀

---

kū Kanaanɔdo ɔɔ laka, Masa gbɛnɔ mɔ Yusufu kĩa an piki an ò: Ɖɔɔ ba ku dɔɔ, wá gba pɔbena. Su n̄ to wà gaga n wɛwao. Yusufu ò: Lapɔ ába ɔɔ v̄io, à mɔ kū á tibɔnɔdo, mí pɔbena kpaawa a yā musu. Akū an mɔ Yusufunē kū an tibɔnɔdo, akū à pɔwena kpàmmá s̄nɔ kū s̄nɔdo kū benɔdo kū zunɔdo kū faaganɔdo yā musu. Wɛ̄ bee à pɔwena kpàmmá an tibɔnɔ musu.

Pɔ wɛ̄ bee gɛ̄, akū an mɔ a kĩa pɔ wɛ̄ sù an ònɛ: Baa, wáa f̄i wà yāke utennɛo. Ɖɔɔ laka mí wá tibɔnɔ ḡɛ̄ n pɔ ũ. Peke di ḡɛ̄ wà kpammao, waakūnɔ kū wá buanɔdo baasio. Su n̄ to wà gaga n wɛwa kū wá buanɔdoo. Wá lu kū wá buanɔdo, ndí fiabo kū pɔbenado, wí ḡɛ̄ Fili'auna zɔnɔ ũ, waakūnɔ kū wá buanɔdo. Wá gba pɔbui pɔ wá su wà gagao, wíkū ku, mí wá buanɔ su an ḡɛ̄ saga ũo. Akū Yusufu Masa buanɔ lù Fili'aunane piki, zaapɔ Masa gbɛnɔ baapiki a bua yia, pɔ nɔa n̄ kū gbāa yādi, akū b̄usu ḡɛ̄ Fili'auna pɔ ũ. Yusufu Masa gbɛnɔ sì zɔnɔ ũ piki zaa an b̄usu lela kū a leledo. Es̄ i sa'onnanɔ buanɔ luo, zaapɔ Fili'auna d̄inɛ àkū pɔbena kpammá gɔɔkepiki. Lapɔ an ku kū pɔbena pɔ Fili'auna d̄i kpammádo, andi an buanɔ yiao.

Akū Yusufu ò gbɛnɔnɛ: Ma á lu kū á buanɔdo sà, a ḡɛ̄ Fili'auna pɔ ũ. Pɔbui di, à ge à t̄í. Pɔkɛkɛgɔɔ àkū a lɛɛ sɔode kpa Fili'aunawa, a lɛɛ siik̄ɔ k̄ɔ i ḡɔane pɔbui kū pɔbenado ũ. Akū bee be kū á nenɔdo kū á bedenɔdo piki. Akū an ò: N wá suabà. To wàkū nnando Baa, wí ḡɛ̄ Fili'auna zɔnɔ ũ. Akū Yusufu yā d̄i Masa à ò, bua pɔ lɛɛ sɔode dakū dɛ Fili'auna pɔ ũ.

Yã pì ku ee gbãa. Sa'onnanɔ an tɛɛ, an buanɔ mí andi gɔ Fili'auna pɔ ũo.

Yakubu ledina a nenɔne

Isila'ilanɔ ku Gosɛ busuũ Masa. An an gĩna tɔɔte vĩ gũ, akũ an ne'i an lafà maamaa. Yakubu kè wɛ gɛo wɛɛpia Masa, a wɛ piki basoopia wɛsoopia. Pɔ à kà gana, akũ à a né Yusufu sisi à òne: N yã nna! Ma wewɛnda gwa! Ñ n ɔ sɔɔ ma gbada taaũ, ní maake kũ naaiyãdo kemɛa. Su ñ ma vĩ Masao. Tó ma gɛ ma dezincũ, ma gè se ñ bodo Masa la, ndí ma vĩ ma dezi pinɔ gbewɛũ. Akũ à òne: Maa yã pɔ í ò kenne. Akũ Yakubu ò: Lɛdamea. Pɔ à lɛdàne, akũ Yakubu kùte Luane a kaaga mizĩ.

Yakubu balikakana Efelaimune kũ Manasado

Gɔɔpia kpe wà ò Yusufune a mae dá gyãke, akũ à a né gbɛn pianɔ Manasa kũ Efelaimudo sɛte à gɛɛndo. Pɔ wà ò Yakubune a né Yusufu mò a gwadi, à ãiakè à fɛte à zĩte a kaaga musu. À ò Yusufune: Lua Gbãapikide bòma Luzu, Kanaa busuũ, à balikakàmea, à òmea akũda tó mà ne'i maamaa, i ma lafa mà gɔ buinɔ dezi ũ, i bùsu pì kpa ma buinɔwa ma kpe an pɔ ũ ee gɔɔkepiki. Tiasa né gbɛn pia pɔ n an í Masa zaa mi mò n kĩaonɔ ma pɔnɔɛ. Efelaimu kũ Manasado gɛ ma nenɔ ũ landɔ Lubainu kũ Saminudoba. Né pɔ nda i an kpenɔ mí andakũ de n pɔ ũ, andí an tubi le an vĩinanɔ kĩa. Zaapɔ pɔ máda su kũ Mesopotamiado, n da Lasida gà zeũ Efalata pɔ wì o tia Baitalami lewa Kanaa busuũ, akũ ma a vĩ zeũ gũ.

Akū Isila'ila Yusufu nenɔ gwà à ò: Dinɔn nui? À ò a maene: Né pɔ Lua ma gba lanɔn nu. Akū Isila'ila ò: Mɔ́ndo ma kīa mà sa'ole kenné. Zikū Isila'ila wé lika, ada gu e maaɔ, akū Yusufu nàndo a sɛɛ. Isila'ila lepɛpɛmmá à an kpa a kuawa, akū à ò Yusufune: Máda e yāa maa wesinle dɔɔ, akū Lua tò ma n e kū n nenɔdo dɔ. Yusufu an gó a mae gbala, akū à kùtɛne à a mi pète. Akū Yusufu a nenɔ kù an pia an piki. À ɛfelaimu kù kù ɔpiado Yakubu ɔzɛnge ɔdi, akū à Manasa kù kù ɔzɛngɛdo Yakubu ɔpia ɔdi, akū à nàndo a sɛɛ. Akū Yakubu a ɔ pã kōla à ɔpia nà ɛfelaimu pɔ de dakūna ũ miwa, à ɔzɛnge nà Manasa pɔ de vīna ũ miwa. Akū à sa'ole kè Yusufune à ò:

Lua pɔ ma dezino Bulaima kù Isiakado tɛdi,
Lua pɔ dòmɛa ɛɛ ma kunaũ ee mɔna gbāa,
a Malaika pɔ ma bo yā vāi pikiũ,
à balikaka né dinɔne,
à to wà an sisi kù ma tɔdo,
kù ma dezino Bulaima kù Isiakado tɔdo,
à to ankū kō maamaa ānuauũ.

Pɔ Yusufu è a mae a ɔpia nà ɛfelaimu miwa, i kenɛ nnao. À a mae ɔ kù pɔ à go ɛfelaimu miwa à na Manasa pɔwa, à ò: Makando Baa, gbɛ di mí vīna ũ. Ñ n ɔpia na a miwa. Akū a mae gí à ò: Má dō, má dō. Akū sō àa gō bui ũ, àakū zōkō, esō a dakūna zōkō dakū dela, a bui dakū dasi. Zībeezi à sa'ole kènné à ò:

Isila'ilano da sa maa o kōne kù á tɔdo
anda o Lua to ñ gō landō ɛfelaimu kù Manasadoba.

Maka à Èfelaimu d̀̀ Manasane ɛɛ.

Akũ Isila'ila ò Yusufune: Ma ka gana, esõ Lua dakũ kuado, i suka à taado á dezino busuũ. Sikemu pɔ ma s̀ Amolinowa kũ ma fẽndado kũ ma sádo, ma n gba n ṽinano gbeũ.

Yakubu sa'olekena a nenone

Yakubu a nenɔ s̀isi, akũ à ò: À likamadi, mí yã pɔ da á le gbezã oane.

À kaka ma nenɔ, à swado,
í á mae Isila'ila yã ma.
Lubainu ma né kaaku, ma gbãa,
ma g̃sagbãake né kaaku,
n gakwi kũ n ikodo de n gbẽnola.
Ñ pãsi landõ isõba,
esõ ndakũ deñlao,
zaapo n gẽ n mae nadi,
n gba di ma nanɔ dowa.
Saminu kũ Lawido mí dadokũdenɔ ù,
an pãsi kũ fẽndado.
Ma lé ba ku an ledokũuo,
ma í ba kuńdoo.
Zaapo an gbẽnɔ dède kũ pɔpaado,
an zunɔ k̃ii z̃z̃z̃ landõ k̃k̃k̃ yãba.
Lua laalikenné an pɔkũkpã z̃k̃k̃ yãdi,
à le kenné an pɔpaa pãsi yãdi.
Maa ñ bo dona Yakubu buinoũ,

---

mí an buino fāakā Isila'ilano guaũ.
Yahuda, n gbēno da n saabukpa.
Nda n ibeeno kũ an wakale,
n mae neno da kutenne.
Yahuda de landõ nobomusuba.
Ma ne pì dì su kũ toekado,
ì nono ì wute a wutekĩa.
Dí mí da fĩ à a vũi?
Kpata da go Yahuzawao,
a buino mí dakũ gopanna kũna
ee kpatade dakũ mo,
bui piki i mikutene.
Àa a faaga yi inabi liwa,
àa a faaga né yi inabi lí maawa.
Inabi'i dakũ dasine, ìkũ po pido,
ìkũ a uta pipi kũ inabi'ido.
Inabi'i da a wé tēakũ,
vĩ dí a saka puakũ.
Zabaluna dakũ ku teku see,
a bũsu dakũ de go'itepoyikĩ ã.
A buino bũsu len Sidõ lewa.
Isaka de landõ faaga gbāaba,
ìkũ wutena asono zāngua.
Tó a buino è an kāmabokĩ maa,
mí an bũsu nna,
anda koko an aso zĩte, andí zozĩ kenné.
Dã da a gbēno yākeke a zewa,

àakũ de Isila'ila buino do ù.

Dã buino dakũ de landõ mee pɔ ku zelewaba,
landõ sokɔdaba zefiɔna sɛɛ.

Anda sɔ́ kũ a koewa,
sɔ́de dí bo à lete kpedanga.

Deke, ma wé dɔndi ñ ma suaba.

Gada buino sɔ́, zĩkannano da kwemamá,
esɔ́ anda peteńdi.

Asilu buino pɔbena pɔ nisideɛ,
pɔbena pɔ de kia pɔbena maa ù anda ke an busuũ.
Nafatali buino de landõ bannaba lakpeũ,
anda né maano i.

Yusufu buino de landõ lí ne'inna pɔ ku gbɛ'i sɛɛba,
a gǎnnano da fete an da gĩla yàaa.

Kazunnano da ibeteseńdo,
an an ya kũ kàdo.

Andakũ ń sá kũna lukpasai

Yakubu Lua Gbãade sabadi,

an ɔ gbãa mí a dɔ́na vĩ

Isila'ilano Gbesi pɔ ì gěnné ɛɛ yǎdi.

N mae Lua mí da ɔdamma,

Gbãapikide pì mí da balikakanne

kũ legũ'i pɔ dì bo musudo,

kũ balika pɔ katena tɔɔte zĩtedo.

N nano kũ n pɔnɔdo dakũ de nedeno ù.

Sa'ole pɔ n mae n gba

dasi de ma dezino pɔla,

---

a zõkõ de gbesĩĩ zinola.

Lua to pɔ maano su Yusufu miwa,

zaapo akũ mí beena vĩ a gbẽnɔ guaũ.

Biliaminu buino dakũ de landõ lakpe gbẽ pāsĩba,

anda kwe gbẽnɔwa kɔnkɔ, andí an pɔno nakāa ɔkɔsi.

Isila'ila bui men kwi weepianɔn nu piki. Sa'ole pɔ an mae an gban nu, baapiki kũ a pɔdo.

Yakubu gana kũ a vĩnado

Akũ à ònné: Tó ma ānua tò, à ma vĩ ma dezino gbewe pɔ ku Hiti bui ɛfɔno buaũ. Gbewe pì ku Makpela, Mamale zĩte ɔdi Kanaa busuũ, bua pɔ Bulaima lù Hiti bui ɛfɔnɔwa gevĩkĩi ũ. Gũ wà Bulaima vĩ kũ a na Salatudo. Gũ wà Isiaka vĩ kũ a na Lifikado. Gũ ma Lai'atu vĩ. Wà bu pì kũ a gbewedo lù Hitinɔwa. Pɔ Yakubu lé pì dì a nenɔne à làka, à sùka à wùte, akũ à gà.

Yusufu kùsi a maewa, ada a gana ɔɔɔ, ada lepepewa. Akũ à ò a zĩken ezedenɔne an eze kũ nisido dɔkɔ akũ mae gèwa. Akũ an kè Isila'ila gène maka ee gɔɔ bapia, pɔ à su à vāo yādi, zaapo maka Masa gbẽnɔ dì ke, akũ an a gefɔna kpà gɔɔ baakɔkwi. Pɔ ge'ɔɔɔ làka, Yusufu ò Fili'auna bedenɔne: À gaafaa kemēa! À yā di omēa Fili'aunane: Pɔ ma mae è akũda ga, à tò ma lediakũne à ò mà akũ vĩ gbewe pɔ akũ lù akũ gĩna pɔ ũ Kanaa busuũ. Má yidi mà ge mà ma mae vĩ gũ sà, mí suka mà su. Akũ Fili'auna òne: Ge ò n mae vĩ lapɔ n ledàneba.

Pɔ Yusufu dá ge a mae vīdi, Fili'auna ibaanɔ kũ a be gbẽ zõkõnɔdo kũ Masa bùsu gbāadenɔdo an gèdo piki. Yusufu

---

bedenɔ kũ a vīinanɔdo kũ a de bedenɔdo gɛɛ piki dɔ. An nefɛnanɔ kũ an sãnɔdo kũ an benɔdo kũ an zunɔdo mí gǔ́ Gosɛ busuũ an tɛɛ. Sõgonɔ kũ sɔdenɔdo ku dɔ. An dasi maamaa. Pɔ an kà Atada ukaala Uudɛ kpele, akũ an ɔdò ge'ɔɔɔɔnawa maamaa, akũ Yusufu a mae gefɔɔna sì gũ gɔɔ soopia. Pɔ Kanaa busudenɔ è lapɔ wà gefɔɔna kpà Atada ukaalaba, akũ an ò: Masa gbɛnɔ dì gefɔɔna kpa dasi, akũ wà tɔkpà Uudɛ kpele gu pine Abeli Masa.

Maka Yakubu nenɔ kè, lapɔ à ònnéba. An a gè sè an tàdo Kanaa busuũ, akũ an a vī Makpela bua gbewe pɔ Bulaima lù Hiti bui ɛfɔnɔwa gbewe ũu Mamale zĩte ɔdi. Pɔ Yusufu a mae vī à làka, à sùka à tà Masa kũ a vīinanɔdo kũ gbɛ pɔ gèɛdo a mae vīdinɔdo piki.

Yusufu a vīinanɔ nesenìninné

Pɔ Yusufu vīinanɔ è an mae gà, an ò kɔnɛ: Tó Yusufu fɛtewado, mí a yidi à yã vāi pɔ wá kɛnɛ piki fīa siwá sɔ bi? Akũ an lekpele kɛnɛ an ò: Ee n mae dakũ ge gadi, à ò wà onne n suukewado kũ wá taalido kũ wá duunado, zaapɔ wa yã vāi kɛnnɛ. N yã nna! Suukewado kũ wá taalinɔdo. N mae Lua zɔbennanɔn wá ũ. Pɔ Yusufu yã pì mà, à ɔɔdò. Akũ a vīinanɔ mò a kīa, an kùtenɛ an ò: N zɔnɔn wá ũ. Akũ Yusufu ònné: Á su à to vīa á kũo. Luan ma ũ ya? Á yidi à yã vāi kemɛa yāa, akũ Lua tò à lite yã maa ũ, pɔ à le à gbɛnɔ faaba ke dasi, lapɔ ada ke tiaba. Á su à to vīa á kũo. Maa á gwa kũ á nenɔdo. Maka à yã nna ònné à an nese nìninné.

Yusufu gana

Yusufu ku Masa kũ a de bēdenɔdo ee à kà wě basɔokwi. À wesì Efelaimu sīwenanɔle, mí à wesì Manasa né Makii nenɔle dɔ. Akũ Yusufu ò a gbēnɔnɛ: Ma gana ba zão. Lua mí da mɔ à ɔdaawa, i boado busuĩ la, i gɛado bũsu pɔ à a ledà Bulaimanɛũ kũ Isiakado kũ Yakubudo. Akũ à tò Isila'ilanɔ ledà à ò: Tó Lua a gaakè, à tá kũ ma gewado gũ. Yusufu wě basɔokwideũ à gà. Akũ wà ɛɛ kũ nisido dòkɔ a gèwa, wà dà akpatiũ Masa.
